

FEBRUARSKI DOGODKI V TRSTU

Februarski dogodki v Trstu so slabo znamenje.

Nekaj dneve šovinistične in iredentistične demonstracije proti naravnim in zgodovinskim pravicam tržaških in goriških Slovencev pričajo o nevarnih recidivah preteklosti. Vnovič so bili globoko in poniglavo žaljeni pripadniki enakopravnega in tudi častiveednega evropskega naroda samo zato, ker jih je nemila usoda postavila v okvire tuje države. In ker dobro in natančno poznamo zgodovino našega naroda, posebej pa še zgodovino primorskih Slovencev, vemo, da se za takšnimi divjanji, ki si nadevajo sramežljivo podobo patriotičnih demonstracij, skrivata politično nasilje in zločin. Nočemo pripisovati nedavnim dogodkom v Trstu večjega pomena, kakor pa so ga v resnici imeli. Vendar ne moremo zamolčati svojega spoznanja, da se vedno tedaj, kadar so ogrožene pravice slovenske narodne manjšine v Italiji, pojavijo na površju tiste reakcionarne sile, ki so tudi v preteklosti nešteto krat izpričale svojo razdiralno in uničevalno dejavnost v Slovenskem Primorju.

Žal se ne moremo sprijazniti z razlogom, da so februarski dogodki izraz domoljubnih čustev italijanske mladine v Trstu, ki že v šolskih klopek in v univerzitetnih predavalnicah trepetajo za integriteto svoje dežele. Kajti čas po letu 1945 nam ponuja dovolj dokazov o še vedno živih aspiracijah in mahinacijah tistih političnih krogov v Italiji, ki jih zgodovina ni prav nič izučila. Ne sklicujemo se na zgodovinske izkušnje in dejstva zato, ker nismo sposobni dobrohotno gledati v prihodnost, marveč opozarjamo nanje prav zato, ker stalno ponabljajoči se nacionalistični in šovinistični izpadi slabijo upe v bodočnost in v dobro sosodstvo. Tudi v nedavnih dogodkih v Trstu vidimo namreč dovolj otipljivih in stvarnih dokazov, da kot vedno doslej tudi tokrat nimamo oprauka z domoljubno čustvenostjo zelenokljunih demonstrantov, marveč z zelo spretno in natančno režirano politično igro, ki naj v določenem trenutku doseže določene politične cilje. Nič nimamo proti temu, da se italijanska mladina v Trstu krepi v patriotizmu, zdi pa se nam, da je tovegano početje izrabljati in zapeljevati mlade ljudi v dejanja, ki lahko rode resne in težke posledice. Želimo, da italijanska in avstrijska stran najdeto zadovoljivo rešitev južnotirolskega vprašanja. Ne moremo pa se sprijazniti s tem, da omenjeni problem odmeva

zaradi svoje zagatnosti tudi na tržaskih tleh in da ta neporavnani račun plačuje manjšina malega evropskega naroda, ki ga je zgodovina že tako dovolj hudo prizadejala.

Vprašujemo se: kakšna bo jutri moralna narava mladih patriotov, če bodo urili svojo ljubezen do rodne dežele s preganjanjem slovenske narodne manjšine? Kajti boj proti naravnim, zgodovinskim in vrhu tega še z diplomatskimi sporazumi potrjenim pravicam tržaskih in goriških Slovencev je hkrati tudi boj proti evropski vzajemnosti, demokraciji, državljanski enakopravnosti, človeškemu dostojanstvu in moralni integriteti človeške osebnosti. Ni mogoče verjeti, da bi se tega dejstva ne zavedali tisti, ki so izrabili italijanske dijake in študente v Trstu in jih pogнали na ceste s sramotilnimi napisi in kamenjem v rokah. S takšno politiko morebiti celo žele ubiti v lastni mladini smisel za demokratična in moralna načela in jo izuriti tako, kot jo je nekdaj kvaril v organizacijah GILa in GUFa prosluli sin dovijskega kovača. Ta je že leta 1925 daljnovidno izjavil: »Če fašizem ni bil nič drugega kot ricinovo olje in pretapaška palica, ne pa nasprotno vzvišena strast najboljše italijanske mladine, je krivda na meni!« Res je tako. Zato pa se vprašujemo, zakaj je potrebno danes obnavljati tradicijo pretapaških palic? Mar ni takšno početje tvegano in nevarno? Podžigati nacionalistično strast in mržnjo pomeni ubijati domoljubno in evropsko zavest in demokratično vero. S takšno politiko pa se kajpa ne krepí ideja o mirnem sožitju narodov, držav in ljudi, marveč se obnavljajo in ožioljajo nevarna področja mednarodnih konfliktov in sporov. Kaj malo nas prepričuje izjava visokega italijanskega uradnika, ki je dejal, da ni bilo mogoče preprečiti demonstracij zaradi spoštovanja demokratičnih načel, po katerih ima vsakdo pravico svobodno izpovedovati in izražati svoje prepričanje. Pa vendarle ni demokracija istovetna z razbijanjem šip, nasiljem in divjanjem? Torej nenavadnemu pojmovanju domoljuba se pridružuje tudi nenavno pojmovanje demokracije. S takšnimi izjavami in pojmovanji pa se seveda ustvarja strupeno ozračje, v katerem je mogoče po mili volji obračunavati z nezaščitenó nacionalno manjšino, ki z golimi rokami brani svoje človeško in kulturno dostojanstvo.

Zategadelj februarški dogodki v Trstu ne krepíjo dobrega upanja v prihodnost. Zgodovinsko dejstvo je, da precejšen del slovenskega naroda živi onstran naših meja. Zato je usoda vseh zamejskih Slovencev stvar vsega slovenskega naroda in tudi mora biti v središču naše politične pozornosti. Nikakor ne moremo privoliti v to, da bi kdorkoli podžigal »patriotične« strasti in iredentistično klamo s preganjanjem tudi najmanjšega našega nacionalnega živolja. Vedno smo verjeli in verjamemo tudi danes, da je mogoče vse probleme, ki zadevajo odnose med narodi in državami, rešiti na pameten in razumen način. Tudi med Italijo

in Jugoslavijo. Če se je kaj preživelo v odnosih med enakopravnimi evropskimi narodi, potem se je prav gotovo preživel nacionalistični šovinizem, ki prinaša nesrečo tako zatiranemu kakor tudi zatiralcu. Nekega dne bodo morali spoznati to resnico tudi kratkovidni politični vzgojitelji onstran meje, sicer se lahko pripeti, da se bodo z zapeljano mladino pred znašli v položaju, za katerega uporablja zgodovina besedo — polom. Nekoč se je že tako zgodilo ...

T J A I N N A Z A J

Vladimir Kavčič

1

Voda mu je do gležnjev zalivala gumijaste škornje. Že ure in ure je stal tu, v zdrizastem in smrdljivem črnem blatu, in strmel v močvirje, pravzaprav v temačno praznino večera, kakor da od tam pričakuje odgovor na vprašanja, ki mu jih je zastavilo življenje. Znočilo se je bilo neopazno. Tudi sicer se v njegovi bližini ni zganilo nič, kar bi ga iztrgalo iz otopele zamišljenosti. Skrivnostni tokovi močvirja so ostali skrivnost tudi zanj, ki je že mesece blodil po teh neskončnih planjavah mokre zemlje in redkega jelševja, kjer je zrak vonjal po grenkih planinskih travah. Voda se je dvigala in upadala, prikazovale so se temne kotanje in izginjale, toda oko ni nikoli odkrilo, kakšni zakoni jo uravnavajo. Vedel je, da je nekje gori na severu reka, a je še ni videl. Z njenih nizkih bregov se je razlivala umazano lepljiva voda, ki se je polagoma polaščala vsega njegovega bistva in ga vlekla vase, vse globlje med kotanje in ponore, v katerih je bilo blato židko kot vrel katran, stresalo se je in dvigalo, izločalo je mehurčke, ki so se v soncu mavričasto lesketali, iz globine pa jih je vedno spremljalo nekakšno nerazumljivo in grozljivo mrmranje razmočene zemlje.

V svoji ozki mansardi mrliško bledih in golih sten v prvem nadstropju gostilne Pod Pikom je pred odhodom na svoj običajni nočni sprehod v močvirje slučajno ugotovil, da je minilo že sto sedemnajst dni, odkar se je naselil v tem kraju in se s kopico zvestih ljudi sprijel z močvirjem. Od tedaj sta brez prestanka, dan za dnem, rila z ostrimi čeljustmi po njem dva bagra olivnorumene barve. Njuno rohnjenje je čez dan preglasilo vse glasove v močvirju in možje okoli njiju so imeli toge obraze, ki so vzbujali zaupanje. Verjel je, da bodo